

**Концепція євразійства в інформаційному виміренні
сучасної геополітики**

Исследуется концепция евразийства в информационном измерении современной геополитики.

Актуальность теоретического и практического значения данной статьи заключается в том, что с развитием информационных технологий и возникновением нового информационного измерения геополитики изменились сферы влияния акторов международных отношений, тяготея к господству в информационном пространстве.

В статье осуществляется исследование формирования основных идей концепции евразийства, анализируются основные формы существования и распространения евразийства в информационном пространстве.

Определено, что с развитием информационных технологий привычные границы влияния определенного государства перестают существовать только в географическом или политическом пространствах. На первый план выходит информационное пространство, которое по своей значимости опережает другие сферы влияния. Именно поэтому на сегодняшний день очень важно уделять внимание изучению именно информационного измерения геополитической мысли.

Ключевые слова: евразийство, глобализация, информационное пространство, современная геополитика.

* * *

УДК 323.2(477)

Буравченко Р. В.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії, Черкаський
державний технологічний університет
(Україна, Черкаси),
gatyla@ukr.net

**Політичний режим сучасної України:
перспективи еволюції**

В окремі країни в певний історичний період тип політичного режиму визначається рядом чинників соціального, економічного і ментально-свідомого (масово психологічного) характеру. Для визначення типу політичного режиму сучасної України необхідно насамперед врахувати взаємозв'язки та співвідношення даних чинників в контексті історичного розвитку української державності, вплив зовнішніх, геополітичних факторів. Також необхідно здійснити порівняльно-історичний аналіз, визначаючи можливість розвитку тієї чи іншої моделі взаємовідносин влади і суспільства.

Ключові слова: політичний, режим, суспільство, Україна, структура, класифікація, розвиток, авторитарний, тоталітарний, демократичний.

XXI ст. виявило проблему мімікрії авторитарних та тоталітарних режимів. Вищезазначені режими намагаються через пересмикування фактів, фальсифікації висновків, псевдонаукові дослідження дискредитувати ознаки демократичного режиму, виставити їх як «не справжню» демократію, «знаходячи» в класичних демократичних режимах тоталітарні і авторитарні риси. В результаті Революція Гідності України в 2013–2014 рр., був скинутий авторитарний режим, який досить довгий час виставляв себе як демократичний, більш того представники режиму публічно визначали такі характеристики «демократії», які притаманні скоріше авторитарному режиму чи тоталітарному, наприклад «стабільність». В той же час на основних ознаках демократії – строковість, змінність і черговість влади, підконтрольність її народу, проплачені «політологи» і «експерти» прагнули не акцентувати.

Ще більше пересмикування в визначенні політичних і державних режимів допускає сучасне керівництво Російської федерації. Здійснивши неприховану анексію суверенної території України – Автономної Республіки

Крим, розв'язавши і підтримуючи антиконституційні дії сепаратистів на в районах Донеччини і Луганщини, керівництво Російської федерації прагне представити політичний і державний режими як України так і країн ЄС, США, Канади та Австралії як тоталітарні, «фашистські», «антидемократичні», в той же час політичний і державний режими Російської федерації апіорі вважаються «справжньою демократією». Відповідно, перед політичними науками в даний момент постає проблематика, щодо чіткості визначення характеристик як класичних типів політичних режимів, так і проміжних, гібридних, з метою не допущення пересмикування і фальсифікації.

Сучасні політичні науки (згідно плюралістичного підходу) визначають наступні теоретичні підходи щодо визначення «політичного режиму»: 1) інституціональний або політико-правовий, який ототожнює політичний режим з формами правління і державного устрою, він акцентує увагу на формально-юридичних характеристиках, а саме на особливостях поділу державної влади і співвідношення між гілками влади, на типах урядових структур; 2) соціологічний підхід робить акцент на характері відносин між державою і суспільством, які склалися реально і необов'язково відповідно до продиктованих конституцією та іншими правовими актами норм політичної поведінки; 3) широке або системне трактування політичного режиму виходить за межі суто політико-правового або тільки соціологічного аналізу і розглядає його через співвідношення кількох компонентів, що дає змогу відрізнити одні типи політичних режимів від інших [14, с. 165–166]. Авторитарні та тоталітарні режими, які намагаються довести, що вони демократичні. акцентують увагу згідно інституціонального підходу саме на формальних чинниках (демократичність Конституції, законодавства, наявність юридично закріпленого поділу влади) і ігнорують практичне втілення даних юридичних норм. Те що вивченням поняття «політичний режим» протягом довгого часу займалася юридична наука, зокрема теорія держави і права, спрощує процес мімікрії вищезазначених недемократичних режимів. Однак, сучасна наукова громадськість прагне до розробки нового і системно-комплексного його бачення, «прикриття» юридичних можливостей формального представлення вищезазначених режимів, як демократичними. Так як політичний режим є соціально значимим і необхідним елементом форми держави, який впливає не тільки на теорію, але й на практику. Відповідно вивченням цього терміну також займаються і політичні науки, які при визначенні терміну використовують всі три теоретичні підходи, що сприяє всебічному аналізу проблематики.

Особливостям розкриття сутності політичного режиму присвячена увага таких вчених, як К. Бондарева, С. Кіреєва, Г. Курскова, Ю. Левіна, І. Шакірязанова. Також існують різні точки зору, висвітлені дослідниками в межах політології: О. Борисенков, Н. Данилюк, В. Муляр, О. Циганков. Розгляд в науковій літературі з різних точок зору окремих сторін теорії та практики особливостей політичного режиму не виключає необхідності комплексного вивчення цього поняття, а також з'ясування того, як саме різновид характеру його функціонування здійснює вплив на політичні позиції суспільного життя [11, с. 44, 48]. Останніми науковими доробками, які стосуються

проблематики є дослідження на здобуття кандидатського і докторського наукового ступню С. Вонсовича, А. Головченко, О. Мазур, С.–В. Кривенко, М. Дем'яненка [1–3; 5; 6; 9; 10]. С. Вонсович розкрив специфіку транзитологічних теорій, в яких вивчаються механізми динаміки переходу від авторитарних чи тоталітарних політичних режимів до демократичних, демократизацію і консолідацію цих режимів. А. Головченко вибравши об'єктом дослідження політичні режими Центрально–Східної Європи виявила результати трансформації політики країн даного регіону в умовах глобального процесу демократизації та можливість використання їх досвіду Україною, О. Мазур розглядає політичний режим як феномен певного політичного порядку з метою вироблення концепції демократичного політичного режиму, як системи формування і виробництва базових політичних практик. В дослідженні було запропонована концепція демократичної трансформації політичного режиму в Україні, взявши за основу баланс вертикальних і горизонтальних змін політичної влади. С.–В. Кривенко розробила схему порівняння семантичної структури політичних інституціональних дискурсів демократичного та недемократичного режимів і політичного дискурсу про ворога. М. Дем'яненко дослідив популізм як політичний феномен, характерний для більшості сучасних політичних режимів. Можна констатувати про наявність серйозних, комплексних та системних наукових досліджень щодо політичних режимів.

Основною метою даної роботи є дослідження різноманітних теоретичних підходів до визначення поняття політичного режиму, розкриття його сутності, виокремлення та характеристика існуючих видів, а також висвітлення його становища у політичному житті суспільства України. Завданнями даної роботи є всебічний аналіз видів політичних режимів, теоретичних підходів до визначення політичних режимів, сутності сучасного розвитку і специфічних рис, а також історії та перспектив розвитку політичного режиму України.

Спроби типологізувати політичні режими, як організації політичної влади робилися ще античними авторами [14, с. 163–165]. Сучасні політичні науки пропонують різні концепції щодо визначення поняття та класифікації політичних режимів. Так відомий дослідник проблематики політичних режимів А. Циганков схиляється до думки, що політичний режим – це сукупність владних структур, які в значній мірі контролюють або задають способи функціонування і відтворення політичного співтовариства [15, с. 10; 16, с. 9–12]. Зазначене визначення політичного режиму найчастіше зустрічається у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі з політичних наук. При цьому політичний режим неодмінно розглядається як складовий елемент владних відносин та політичної системи. Згідно з класичною теорією у політичній науці виділяється три основні концепції у визначенні, дослідженні та позиціонуванні політичних режимів. Перша – політико–правова, друга – соціологічна, третя – системна. У першому випадку головна увага приділяється формально–юридичним, процедурним характеристикам здійснення влади, у другому – її соціальним підставам і походженню, в третьому – комплексний аналіз не тільки формальних чинників, а й практичне їх втілення [4, с. 61; 15, с. 11].

Саме в межах політико–правової концепції найбільш докладно та аргументовано розглядається проблематика

взаємозв'язку політичного режиму та легітимності політичної влади. Соціологічна концепція аналізу політичних режимів ґрунтується на дослідженні зв'язків між суспільством і державою, які реально склалися (не обов'язково у відповідності до наказаних конституцією та іншими правовими актами норм політичної поведінки). Згідно із зазначеною теорією режим розглядається не тільки як метод встановлення та підтримки балансу у взаєминах суспільства та держави. Одне з характерних у даному відношенні визначень політичного режиму належить М. Дюверже, який розглядав його в одному випадку як «структуру правління, тип людського суспільства, що відрізняє одну соціальну спільноту від іншої», а в іншому – як «поєднання системи партій, способу голюсування, одного або декількох типів ухвалення рішень, однієї або декількох структур груп тиску» [4, с. 61; 7; 13, с. 85; 15, с. 11].

Існує кілька методів класифікації політичних режимів. Хоча в сучасній політичній науці класичною є модель поділу політичних режимів на демократичні, авторитарні та тоталітарні, все ж треба зазначити, що загальна наукова вживаність зазначеної класифікації не виключає наявності інших моделей класифікації і типологізації політичних режимів, зокрема проміжних чи фрагментарних. Аналізуючи концептуальну модель класифікації політичних режимів на демократичні, авторитарні і тоталітарні, необхідно зазначити, що серед дослідників немає єдності в тому, що треба розуміти під демократичним політичним режимом, чим і користуються антидемократичні режими. В історичній ретроспективі виділяються традиційна (грецька, полісна, пряма) та сучасна (ліберальна, представницька) форми демократії [4, с. 65–68; 15, с. 11].

Необхідно зауважити, що авторитаризм властивий будь–якій політичній владі, яка постійно виявляє тенденцію до розширення своїх повноважень і встановлення тотального контролю над суспільством. Нейтралізувати цю тенденцію може лише спротив громадянського суспільства, наявність у нього реальних важелів впливу на державу. Причинами встановлення авторитарних політичних режимів можуть бути риси загальнонаціонального харизматичного політичного лідера як авторитарної особистості, надзвичайні обставини – соціальні конфлікти, стан війни, стихійні лиха тощо. Об'єктивні підстави авторитаризму можуть бути пов'язані також з активною перетворюючою діяльністю влади, особливо в умовах переходу від одного суспільного ладу до іншого. Авторитарні режими вважаються природними або виправданими в умовах зламу старих суспільних структур, у процесі переходу від традиційного до індустріального стану суспільства або від тоталітаризму до демократії, і що найбільш парадоксально – в умовах захисту суспільства з незрілою демократичною культурою від тоталітарних тенденцій. Це пов'язано зі здатністю авторитарного правління жорсткими іноді недемократичними методами забезпечити суспільний порядок, особливо в екстремальних ситуаціях, швидко здійснити реорганізацію суспільних структур, сконцентрувати зусилля й ресурси на вирішенні актуальних конкретних завдань.

На відміну від тоталітаризму авторитарним формам влади притаманні певні елементи демократизму, зокрема автономія особи й суспільства в неполітичних сферах, відмова від тотального контролю над суспільством,

єдиної загальнообов'язкової ідеології. За авторитарних режимів зберігається недержавний сектор економіки, держава безпосередньо не втручається в економічні процеси. Пом'якшені варіанти авторитаризму допускають поділ влади, багатопартійність, діяльність громадських організацій, проведення виборів до представницьких органів влади. Однак при цьому домінує виконавча влада, апарат правлячої партії зростає з державним апаратом, переважають силові методи правління. Це означає наявність за авторитарного політичного режиму громадянського суспільства, підпорядкованого державі [4, с. 65–68; 17, с. 311–312].

Історичний досвід дозволяє констатувати: можуть існувати різновиди демократичних, авторитарних і тоталітарних режимів. Більше того кожен політичний режим є унікальним як в контексті його появи, так і стосовно легітимаційних методів та технологій, які сприяли його формуванню та забезпечують його існування. У даному випадку принципово важливим для виділення різних типів політичної стабільності і різних типів режимів виявляється відношення правлячої еліти до імперативів соціально-економічного розвитку. В цілях самозбереження та завоювання легітимності, еліта прагне підтримувати порядок, що склався, захищаючи суспільство від воєн, конфліктів і революцій. Проте раніше або пізніше перед режимом виникає дилема – виступати ініціатором соціально-економічних змін або опиратися їх настанню, ризикуючи в результаті бути усуненими з політичної арени. З цієї точки зору влада залежна від соціально-економічної ситуації може сприяти збереженню в суспільстві стабільності двома шляхами – або за рахунок прихильності традиції, або на шляхах ефективного соціально-економічного розвитку. Доцільно зауважити, що будь-яка концепція класифікації політичних режимів у своїй основі, поміж інших важливих елементів, має яскраво виражену та значиму легітимаційну складову. Легітимність та політичний режим є нерозривними поняттями як у царині політичної теорії, так і в політичній практиці [8, с. 149–152; 15, с. 12].

Спочатку змішані, проміжні політичні режими, як моделі демократичних переходів, почали з'являтися в латиноамериканських державах, а після розвалу Радянського Союзу – на теренах пострадянських держав. Як свідчить історичний досвід, гібридні політичні режими, як правило, не в змозі забезпечити стабільне продовження перехідних процесів, у зв'язку з чим, американський політолог З. Бжезинський пропонує розглядати їх як режими, що знаходяться у проміжному стані на шляху або до демократії, або до авторитаризму. До таких режимів учений відносить країни, політичне і економічне майбутнє яких є незрозумілим і залишиться таким, ще десятиліття або навіть більше [12, с. 284–285]. Процес реформування в них йде з величезними труднощами, конституційна реформа, приватизація, свобода засобів масової інформації поєднуються з економічним хаосом, відсутністю ефективної фінансової дисципліни, безконтрольно зростаючою інфляцією і безробіттям, крайнім паразитизмом представників капіталу, взаємним небажанням режиму і опозиції йти на будь-які поступки. Британський політолог українського походження Т. Кузьо, аналізуючи тип політичного режиму, який сформувався в пострадянській Україні, розглядає її як «гібридну державу», стверджує, що тут сформувався змагальний

авторитарний режим. Змагальним авторитаризмом Т. Кузьо вважає режим, у якому поєднуються дві тенденції. З одного боку, домінування олігархів під прикриттям центристських партій у парламенті, з іншого – діяльність опозиції, яка перешкоджає олігархічним групам установити повністю авторитарний режим. Т. Кузьо вважає, що основною причиною, завдяки якій в Україні так і не встановився (у крайньому випадку до сьогодні) в повному об'ємі авторитарний режим, були роз'єднаність провладних політичних еліт і досить сильна опозиція [12, с. 285]. Аналізуючи процеси становлення гібридних політичних режимів у колишніх пострадянських країнах, Т. Карозер виділяє шість характерних для них ознак, а саме: а) інтереси громадян не повністю беруться до уваги або ігноруються; б) рівень політичної участі в період між виборами як при «делегативній демократії» є низьким; в) правові норми часто порушуються; г) результати виборів є неправдивими і тому фактично нелегітимні; д) максимально низький рівень довіри до державних інститутів; е) функціонування держави в цілому є незадовільним. «Політичний процес у гібридній державі визначається застосом, корупцією і домінуванням еліт, що дають мало користі для країни і мають слабку підтримку населення», – наголошує вчений [12, с. 285].

Підстави для ствердження, що в Україні сформувався гібридний політичний режим, дає поєднання залишків старої радянської системи та нових економічних і політичних інститутів. На думку вчених, на пострадянську Україну сильний вплив мають радянські інститути, зокрема на політичний устрій, практику управління і непослідовність проведення реформ. У даному контексті цікавою є класифікація основних етапів переходу від тоталітарного до демократичного режимів, запропонована В. Шейнісом у його аналізі політичного розвитку Росії і всього посткомуністичного простору, починаючи з другої половини 1980-х рр. Шейніс виділив три основні фази політичного циклу. Перша – криза і морально-політична ізоляція колишнього режиму; створення широкої антибюрократичної коаліції, що йде до влади з розпливчатою демократичною і ринковою програмою. Друга – перемога або напівперемога цих коаліцій; вихід на авансцену «нової», часто ще більш хижачкої бюрократії; дискредитація переможців в очах населення, розмивання його соціальної бази, втрата електорату і розпад коаліцій. Нарешті, третя фаза – повернення до влади лідерів і організацій, генетично пов'язаних з колишнім режимом і що зуміли акумулювати масове розчарування і ностальгію за старим порядком, що і відбулося в 2010 році [12, с. 285–286].

Концентрація влади відверто авторитарного режиму В. Януковича була досягнута антиконституційними діями. Насамперед формуванням «коаліції» шляхом підкупу депутатів та нехтуванням політичного вибору українського народу на дострокових виборах в 2007 році. Неконституційне перенесення місцевих виборів, не призначення місцевих виборів в ряді міст, в тому числі і Києві, зміна виборчого законодавства на більш маніпулятивне і недемократичне і нарешті – зміна Конституції не Верховною Радою, як це передбачено Конституцією, а Конституційним Судом. Більш того т.зв. «чорна бухгалтерія» Партії регіонів, яка була нещодавно обнародована, свідчить, що відбувалися масштабні фальсифікації та підкупи виборчих і судових структур.

Все це в кінцевому випадку і склали базис протестів, які вилилися в Революцію Гідності 2013–2014 рр. Відмова підписувати договір про асоційоване членство в ЄС стала лише приводом, а не причиною народного виступу. На жаль в Україні так і не відбулася остаточна інституалізація демократичного режиму, не були сформовані демократичні політичні інститути, які б сприяли рішенню соціально-економічних проблем, що залишилися від тоталітарного режиму. Не в останню чергу причиною цього стала агресія з боку РФ проти України. У ситуації, коли існує загроза суверенітету країни демократичні засоби як правило дають більше важелів супротивникам демократії, зв'язуючи ініціативність демократичних груп [12, с. 286].

Підсумовуючи, щодо історії та перспектив розвитку політичного режиму України зазначимо, що передбачити подальші напрямки процесу трансформації політичного режиму України в контексті Революції гідності складно. Він залежатиме, на наш погляд, від значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів політичної й соціально-економічної ситуації. По-перше, незважаючи на те, що за результатами позачергових виборів сформована в основному ідеологічно гомогенна проукраїнська та проєвропейська більшість, здатна демократизувати політичну систему та політичний режим, можливе суперництво між виконавчою та законодавчою гілками влади, що надаватиме режимові нестабільності. По-друге, важливим чинником стане наявність політичної волі правлячої верхівки до проведення масштабних політичних та соціально-економічних реформ. По-третє, на трансформацію політичного режиму впливатиме зовнішній фактор, зокрема агресія з боку Росії. В разі подальшої воєнної ескалації буде послаблено громадський контроль і тиск суспільства на процеси демократизації режиму. Увагу політично активного сегменту українського соціуму та інститутів громадянського суспільства буде зосереджено на війні. І нарешті, не малозначним буде рівень впливу на прийняття політичних рішень неінституціоналізованих структур – кланово-олігархічних угруповань, груп тиску тощо. Отже, політичний режим носитиме певний час ознаки та риси власне перехідного, поставторитарного гібридного олігархічного політичного режиму. В той же час аналіз історичних гібридних демократично-авторитарних режимів, з сильно розвинутими індивідуалістичними тенденціями в суспільстві та розвинутим громадянським суспільством, які волонтерським, патріотичним і добровольчим рухом зупиняла навалу зовнішнього ворога (Фінляндія в 1939–1940 рр., Україна в 2014–2015 рр.) дає можливість стверджувати, що після зупинення навали політичний режим України матиме передумови до еволюції в бік класичного демократичного типу, яким є сучасний режим Фінляндії.

Список використаних джерел

1. Вонсович С. Г. Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект) [Текст]: монографія / С. Г. Вонсович; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: ПП Мошак М. І., 2008. – 200 с.
2. Вонсович С. Г. Концептуальні засади політичної транзитології [Текст]: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: спец. 23.00.01 «Теорія та історія політ. науки» / Сергій Геннадійович Вонсович; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2015. – 36 с.
3. Вонсович С. Г. Сутність та еволюція тоталітаризму як теорії і політичної практики [Текст]: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Вонсович Сергій Геннадійович; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 203 арк.: табл. – арк.190–203.

4. Гелей С. Д. Політологія [текст]: навч. посіб.: 8-ме вид. перероб. та доп. / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 348 с.

5. Головченко А. В. Політика держав Центрально-Східної Європи в контексті глобального процесу демократизації: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / А. В. Головченко; кер. роботи К. М. Вітман; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2015. – 19 с.

6. Дем'яненко М. М. Популізм як політичний феномен і маніпулятивна технологія [Текст]: автореф. дис. канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Михайло Миколайович Дем'яненко; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2016. – 20 с.

7. Дюверже М. Политические партии / Пер. с франц. – М.: Академический Проект, 2002. – 560 с.

8. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права [Текст]: підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – Київ: Кондор, 2006. – 477 с.

9. Кривенко С.–В. О. Семантична парадоксальність політичного дискурсу (теоретико-методологічний аналіз) [Текст]: автореф. дис. канд. політ. наук: спец. 23.00.01 «Теорія та історія політ. науки» / Соломія–Василина Олександрівна Кривенко; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2016. – 20 с.

10. Мазур О. Г. Концептуалізація політичного режиму в умовах демократичної трансформації в Україні [Текст]: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Оксана Геннадіївна Мазур; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2015 – 35 с.

11. Назаренко О. А. Політичний режим: сучасний погляд юридичної теорії / О. А. Назаренко // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» – 2014 – №2 – С.44–47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2014/11.pdf.

12. Пантелейчук І. В. Політичний режим в Україні: проблеми демократичного транзиту / І. В. Пантелейчук // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. – №2. – С.282–289.

13. Політологія: Навчальний посібник / Шедрова Г. П., Барановський Ф. В., Карчевська О. В., Мазур О. Г., Михайловська О. Г., Новакова О. В., Пашина Н. П., Пробийолова Н. В. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 304 с.

14. Теорія політики: Учебное пособие / Под ред. Б. А. Исаева. – СПб.: Питер, 2008. – 464 с.

15. Цокур Є. Г. Типологія політичних режимів у контексті специфіки їх легітимзації / Є. Г. Цокур // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. – 2009. – Т.122, Вип.109. – С.10–14.

16. Цыганков А. П. Современные политические режимы: структура, типология, динамика. – М.: Интерпракс, 1995. – 296 с.

17. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 451 с.

References

1. Vonsovych S. G. Dyskurs totalitaryzmu (politologichnyj aspekt) [Tekst]: monografija / S. G. Vonsovych; Kyi'vs'kyj nacional'nyj un-t im. Tarasa Shevchenka. – K.: PP Moshak M. I., 2008. – 200 s.
2. Vonsovych S. G. Konceptual'ni zasady politychnoi' tranzytologii' [Tekst]: avtoref. dys. ... d-ra polit. nauk: spec. 23.00.01 «Teorija ta istorija polit. nauky» / Sergij Gennadijovych Vonsovych; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Kyi'v. nac. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyi'v, 2015. – 36 s.
3. Vonsovych S. G. Sutnist' ta evoljucija totalitaryzmu jak teorii' i politychnoi' praktyky [Tekst]: dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Vonsovych Sergij Gennadijovych; Kyi'vs'kyj nacional'nyj un-t im. Tarasa Shevchenka. – K., 2006. – 203 ark.: tabl. – ark.190–203.
4. Gelej S. D. Politologija [tekst]: navch. posib.: 8-me vyd. pererob. ta dop. / S. D. Gelej, S. M. Rutar. – K.: «Centr uchbovovoi' literatury», 2012. – 348 s.
5. Golovchenko A. V. Polityka derzhav Central'no-Shidnoi' Jevropy v konteksti global'nogo procesu demokratyzacii': avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.04 / A. V. Golovchenko; ker. roboty K. M. Vitman; Nac. un.-t «Odes'ka jurydychna akademija». – Odesa, 2015. – 19 s.
6. Dem'janenko M. M. Populizm jak politychnyj nauk: spec. 23.00.02 «Politychni instytuty ta procesy» / Myhajlo Mykolajovych Dem'janenko; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo. – Kyi'v, 2016. – 20 s.

7. Djuverzhe M. Politicheskie partii / Per. s franc. – M.: Akademicheskij Proekt, 2002. – 560 s.

8. Kel'man M. S. Zagal'na teorija derzhavy i prava [Tekst]: pidruchnyk / M. S. Kel'man, O. G. Murashyn. – Kyi'v: Kondor, 2006. – 477 s.

9. Kryvenko S.–V. O. Semantychna paradoksal'nist' politychnogo dyskursu (teoretyko–metodologichnyj analiz) [Tekst]: avtoref. dys. kand. polit. nauk: spec. 23.00.01 «Teorija ta istorija polit. nauky» / Solomija–Vasylyna Oleksandrivna Kryvenko; L'viv's'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Franka. – L'viv, 2016. – 20 s.

10. Mazur O. G. Konceptualizacija politychnogo rezhymu v umovah demokratychnoi' transformacii' v Ukraїni [Tekst]: avtoref. dys. ... d–ra polit. nauk: spec. 23.00.02 «Politychni instytuty ta procesy» / Oksana Gennadii'vna Mazur; Pivdenoukraїn's'kyj nacional'nyj pedagogichnyj universytet imeni K. D. Ushyn's'kogo. – Odesa, 2015 – 35 s.

11. Nazarenko O. A. Politychnyj rezhym: suchasnyj pogljad jurydychnoi' teorii' / O. A. Nazarenko // Elektronne naukovе fahove vydannja «Porivnjal'no–analitичne pravo» – 2014 – №2 – S.44–47. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.pap.in.ua/2_2014/11.pdf.

12. Pantelejchuk I. V. Politychnyj rezhym v Ukraїni: problemy demokratychnogo tranzytu / I. V. Pantelejchuk // Aktual'ni problemy derzhavnogo upravlinnja. – 2010. – №2. – S.282–289.

13. Politologija: Navchal'nyj posibnyk / Shhedrova G. P., Baranov's'kyj F. V., Karchev's'ka O. V., Mazur O. G., Myhajlovs'kaja O. G., Novakova O. V., Pashyna N. P., Probygolova N. V. – Lugans'k: Vyd–vo SNU im. V. Dalja, 2011. – 304 s.

14. Teorija polytyky: Uchebnoe posobyе / Pod red. B. A. Ysaeva. – SPb.: Pyter, 2008. – 464 s.

15. Cokur Je. G. Typologija politychnyh rezhymiv u konteksti specyfyky i'h legitymacii' / Je. G. Cokur // Naukovi pracі [Chornomors'kogo derzhavnogo universytetu imeni Petra Mogyly]. Ser.: Politologija. – 2009. – T.122, Vyp.109. – S.10–14.

16. Cygankov A. P. Sovremennye politicheskie rezhimy: struktura, tipologija, dinamika. – M.: Interpraks, 1995. – 296 s.

17. Shljahtun P. P. Politologija: istorija ta teorija: pidruchnyk / P. P. Shljahtun. – K.: Vydavnycho–poligrafichnyj centr «Kyi'vs'kyj universytet», 2010. – 451 s.

Buravchenko R. V., Ph.D in History, Assistant Professor, Department of Philosophy, Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), garyla@ukr.net

Political regime in present Ukraine: prospects of evolution

The type of political regime in the country in a certain historical period determine social, economic and psychological factors–conscious. Determining the type of political regime in modern Ukraine, you must first of all take into account the political relations in the context of the historical development of the Ukrainian State, the influence of external geopolitical factors. It is also necessary to carry out a comparative historical analysis, develop a model correlations of power and society.

Keywords: regime, political, society, Ukraine, structure, classification, development, authoritarian, totalitarian, democratic.

Буравченко Р. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры философии, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), garyla@ukr.net

Политический режим современной Украины: перспективы эволюции

В определенный исторический период тип политического режима в стране определяют социальные, экономические и психологически–сознательные факторы. Для определения типа политического режима в современной Украине, нужно, прежде всего, принять во внимание политические отношения исходя из контекста исторического развития украинского государства. Также обязательно необходимо учитывать влияние внешних геополитических факторов. Для достижения поставленной задачи необходимо провести сравнительный исторический анализ, разработать модели соотношений власти и общества.

Ключевые слова: политический, режим, общество, Украина, структура, классификация, разработка, авторитарный, тоталитарный, демократический.

* * *

Гісса О. К.,
здобувач кафедри міжнародної інформації,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці),
gissa-gissa@rambler.ru

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЄВРОСКЕПТИЧНИХ НАСТРОЇВ В УКРАЇНІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Проведено дослідження суспільного євроскептицизму в Україні. Метою наукової розвідки стало виявлення основних приводів негативного ставлення до євроінтеграції України серед населення. В результаті аналізу соціологічних опитувань, електоральної поведінки громадян та антиєвропейських мітингів було визначено основні причини євроскептичних настроїв серед громадян України. Наведено результати соціологічних досліджень з питань сприйняття громадянами Угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ) та Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Основну увагу автор приділяє аналізу економічних, історичних, політичних та світоглядних причин, що мають вплив на позицію громадян з питань євроінтеграції. Аналіз виявлених причин євроскептицизму показав, що для проведення успішної зовнішньої політики в сфері євроінтеграції реальних реформ потребують, зокрема, ті напрями внутрішньої політики України, котрі безпосередньо пов'язані з соціально–економічною сферою та з інформаційною безпекою держави.

Ключові слова: євроскептицизм, суспільний євроскептицизм, євроінтеграція, Європейський Союз, зовнішня політика.

Останні десятиліття надзвичайної актуальності набула тема європейської інтеграції України. Євроінтеграційні прагнення українців стали предметом не лише політичних маніпуляцій під час виборів, але і приводом для революційних рухів серед населення, визначаючи основу як внутрішньої, так і зовнішньої політики України. Втім, процес євроінтеграції України важко назвати однозначним, адже як засвідчують соціологічні опитування, кількість українців, які не бачать майбутнього України в якості члена Європейського Союзу, тобто євроскептиків, є досить високим і складає, за різними даними від 35% до 45% [1]. На нашу думку, цей показник є досить високим, а отже потребує детального вивчення та аналізу причин виникнення подібних громадських настроїв.

На даний момент в українській науковій думці проблемі євроскептицизму приділяється недостатньо уваги, а існуючі дослідження в основному пов'язані з проблемою загальноєвропейського євроскептицизму і не торкаються проблем євроскептицизму в Україні. Тому основними джерелами для дослідження проблеми євроскептицизму в Україні є результати соціологічних опитувань, аналітичні статті в українських та зарубіжних періодичних виданнях, програми політичних партій, виступи українських і європейських високопосадовців та офіційні документи, які стосуються питань євроінтеграції України.

Саме тому метою даної статті є дослідження причин суспільного євроскептицизму в Україні, адже без їх визначення і вирішення неможливо подолати євроскептичні настрої в Україні, а це, в свою чергу, ускладнить процес євроінтеграції України.

Провівши аналіз соціологічних опитувань, електоральної поведінки громадян та масових антиєвропейських мітингів ми виокремили декілька основних причин євроскептицизму серед громадян України.

1. Першою та однією з основних причин виникнення євроскептицизму в Україні, на нашу думку є особливості історичного розвитку нашої держави. За результатами соціологічних опитувань, ми бачимо, що найбільша кількість противників ЄС зберігається серед прихильників Митного Союзу, а отже, прихильників Росії. Звісно, при